

Kmetijske in rokodelske Novice.

Na svetlobo dane od c. k. krajske kmetijske družbe.

Tečaj VI.

V sredo 19. prosenca 1848.

List 3.

Pokóra poredniga sina.

Pustna pravica po nemškim poslovenjena.

Nek oče, kakor toliko očetov,
Poredniga imel je sina za pokoro;
Že otrók Anžè nič prida ni obetal,
In koljkor starši ino večji je prihajal,
Toljk' bolj je Anžè noril in razsajal;
De Bog mu sinčika ni dal v podporo,
Je oče kmal spoznal, Karkolj se je
Zgodilo napéniga in norskiga — Anžè
Naj prvi zravn je bil vladnik norčije,
Začetnik bil je slednje hudobije.
Že misli oče na vse kraje, — sina ukrotiti
Mu le ni moč; poslednjič sklène ga poslata
Dve léti v Ameriko — tam saj bo serboriti
Se spanetval. Slovó res mogel je jemati,
Desravno kisló gledala je mati. —
Pa kaj pomaga? — kakoršen odide,
Ravno tak, se porednisi Anžè zopet pride.
»Kaj je storiti?« — zdaj Anžéta strice
Za svét poprašá oče. Dajo mu tega:
Za samoglavneže in za terdé butice
Soldaška vedno je nar boljši šola b'la,
Tu marsikteri sinček zlo razposajén
Do pameti že bil je pokorjen.
Anžè očeta noče poslušati,
Naj boben sluša — mogel je vojsak postati.
Anžéta tudi ta, glej, nič ne izuči,
Ostane divjji, in kot poprej nori.
Prejel od stotnika je oče pismo:
»Uzмите ga nazaj; iz tega nismo
Vstan' nič storiti, ni več za terpeti.«
Primoran bil je oče, dam ga vzeti. —
Tedej nad njim gotov zgubljeno je že vse,
Z Anžétam našim nič ni več početi!
Pač, vender, poslušajte, in čudite se:
Še preden dober mesec mine,
Je kot otrók pobožen in kroták Anžè,
Ko jagne se obnaša, in ne zine.
»Kako? morde v ječo pustil ga je vreči?
Gotov' zapreti ga je dal?« — Nič manj ko tó,
Drugač mu oče vedil je postreči,
Ne vganete, kaj? — hudo dal mu je ženó.

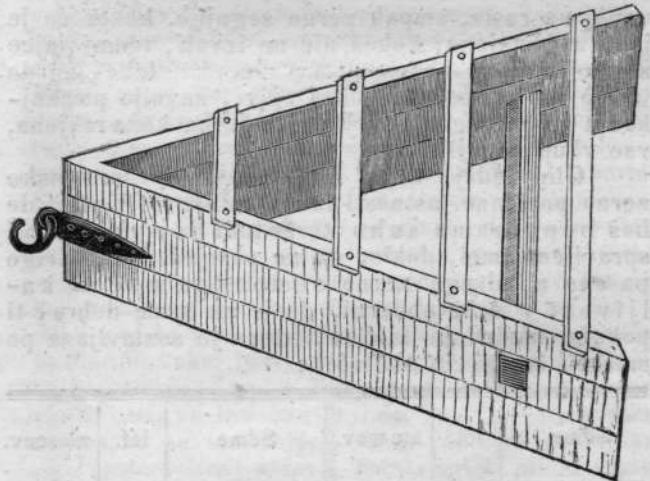
O—n.

Nadloga. *)

Ko se snég létas le ne naveliča nam klubovati,
bi lahko bravcam Novic všeč bilo zvéditi, kako se da

*) Priičiočo podobo je izrisal J. F. Zupan v Braslovčah na Štajarsk. Vredništvo.

pěscam in voznikam gáz, to je, dobra stěza narediti. Mende de se to delo z manjšim trudam in z manjšimi troški storiti ne more, kakor z orodjem, ki je tukaj izrisano in kterimu po slovensko „nadloga“ pravijo. Tudi v Žuneški komisii na Štajarskim je to orodje že velike lét v rabi.

Kakor hitro snég zapáde, napové grašina po oskerbnikih sosésk, de se ima „nadloga“ po komisijskih céstah vléči. Ta „nadloga“ je pa neko oralo, obstojéce iz šest brunov, ki so po čevlji debeli, nekaj čez dva sežnja dolgi, in tako med seboj sklenjeni, de storijo trije verh eden drujiga eno, drugi trije pa drugo stran. Ti dve strani ste sprédej na špico sklenjene in z rinko previde-ne, ob zadnjim koncu ste pa na bližjo dva sežnja vsak-sebi, in po močnim poprečnim hlodu med seboj sklen-njene, de ne razpadete. Poverh tega napravila so močne dile poprék nabite, de možki na nje stopijo ali poséde-jo, in takó večji téžo storijo.

V rinko sprédej se napréže dva ali tri páre kónj; na dile zgorej se ustopi ali usede, 10, 15 in še več možkih, in tako gré ta nadloga po celi komisii od sela do sela; soséske se v delu verstijo, in večidel so v enim samim dnevú vse steze céle komisije počédene, ter pěscam in voznikam prilicno.

Po podobi te velike „nadloge“ si nekteri manjši

„nadloge“ za peše pota sklopijo, in z enim samim konjem iz sêla v sêlo stezo naredê.

S.

semen za setev rabiti, kakor je v ti tablici znamenovano.

(Dalje sledi.)

Kmetijska šola za mlade in stare.

1) Od lastnosti semenskiiga zerna.

Zerne, ki si ga za seme odločil, mora biti 1) práv zrelo, 2) napeto, polno in težko, 3) čisto in vse glôte prosto, 4) ne sme poškodovano biti.

Semensko zerno mora biti zrelo. Nobena negodna reč ni za plême dobra, ne pri človeku, ne pri živini, ne pri sadji, tako tudi ne pri zernu. Nezrelo zerno je negodno v cimi, v moki in na luskú in nima semenske moči: če se pa vunder za seme odloči, bo tudi žito slabo in zanikerno. Od prezgodne žetve in če se nezrelo zerno za seme odloči, pride drugo léto v žitu snetljivec v pšenico, ječmen in v rêž: tisto dolgo črnkasto zerno, katero je kakor rog in katerimu se babji zób ali rogata rêž pravi. Pametni kmet bo tedej žetev tako dolgo odložil, dokler ni žito popolnoma zrelo, in tako bo tudi pri vsih družih sadežih zrelosti pričakoval.

Semensko zerno mora biti napêto, polno in težko, kër le tako je popolnoma zrelo in za setev dobro.

Semensko zerno mora biti čisto in prosto vse glôte in nesnage, kakor torice, ljulike, kolkalja, grahorja in kar je več take plaže. Kakoršno bodeš sejal, tako bodeš žel.

Zerno ne sme biti poškodovano ne na moki in ne na luskú. Ako je cima (kal) poškodovana, ne raste, ampak zerno sognjije, kakor če je jajce oskrunjeno, kokoš nič ne izvali, temuž jajce konec vzame. Ako je zerno v moki slabo, ali de je clo nič ni, čeravno cima oživi, zavoljo pomanjkanja reje drugič umerje; ako je pa koža ranjena, vse vkup sognjije.

Glej tedej, dragi prijatelj, de bo semensko zerno popisane lastnosti imelo, in skerbi vselej, de boš popolnoma suho zernotudi na suhim krajih spravljeno imel, dokler ga ne poseješ. Kakó dolgo pa eno ali drugo zerno semensko moč ali kaljivost v sebi obderži, de je za seme dobro, ti pokaže naslednja tablica, ktera je sestavljena po mnogih kmetijskih skušnjah:

Séme	lét.	mescev.	Séme	lét.	mescev.
Žít sploh	3—4	—	Deteljno	2	3
Prosá	2	—	Lanéno	8	—
Turšice	1	—	Grahovo	6	—
Javorovo	—	6	Lečje	2	—
Brezovo	2	—	Bobovo	5	—
Bukovo	—	6	Repno	3	—
Hrastovo	—	6	Pesno	4	—
Jelovo	—	6	Kapusovo	5	—
Jelševo	—	6	Bučno	4	—
Lipovo	—	6	Čebulno	2	3
Mecesnovo	1	—	Kúmarno	7	8
Smerekovo	2	2	Salatno	4	5
Jabelčno	2	3	Špinačno	4	6
Hruševo	3	3	Špargelnovo	3	—
Krompirjevo	6	—	Celerjevo	3	—
Korenjevo	4	—			

Čeravno nektere tukaj imenovanih semen — dobro ohranjene — delj časa kaljivost obderžé, je vunder skušnja pokazala, de ni varno starejih

Teržaška družba zoper škodo toče.

Očitna zahvala in priporočilo.

Po nesrečah ognja, vode, toče i. t. d. človek berž obnemore in pride na beraško palico; posameznimu ni dano se takim nesrečam vselej vbrantiti, velike družtva jim zamorejo pa več ali menj v okom priti. Ako ti 500 gold. vredna hiša zgori, in de nimaš v mošni čez 12 gold., ti bo zlo težko jo novo sozidati; če se pa v bratovšnjo sv. Florjana pripišeš, ti bodo vsi štajarski, gorotanski in krajnski bratje pogorelo hišo, to je, nje ceno z 500 gold. povernili, zakaj v taki španovii so, de vsi vkup pogorelecu hišo plačajo, de si veliko lože novo sozida.

Pred 24 léti so napravili v Terstu oskerbniško družtvo pod imenom: „Azienda assicuratrice“, katero zavaruje zraven hiš tudi vse drugo blagó, nej je, kjer si bodi, ali v hišah, ali na cestah, rekah, morjih i. t. d.; se vé, de za primerjeno plačilo. Že več milijonov je plačalo na natečenih nesrečah ali škodah. S poštenim in vestnim ravnanjem pri poplačevanji zavarovanih škod si je v celim cesarstvu in zvunej cesarstva veliko slavo pridobilo. Ko je bilo v prvim začetku zavarovanim le z dvema milijonoma gold. porok, zamore zdaj s šestimi milijoni poročito dati. Premoženje mu rase kot kvas.

Nar imenitniši Teržaški možaki so glavarji in voditelji tega družtva, in pri zlo dobrim stanu njih denarne skrinje so si v skerb vzeli — ne zastran plačila ali dobička, ampak zgolj iz ljubezni do domovinstva — tudi mnogoverstne sadeže škode toče zavarovati. Se vé, de, kër clo nobeniga prida pri tem ne išejo, njih opravilo le v tem obstoji, de od zavarovanih neke majhne in primerjene plačila prejemelejo, in jih konec léta med od toče pobite po primeri njih škode razdelé, in rajtingo od tega do zadnjiga vinarja speljano celimu svetu oznanijo. Celo cesarstvo so po razločku dežel, ki so véč ali menj toči podveržene, v 4 velike družtva razdelili, namreč: 1) v Nemško-slovansko brez Českiga, 2) v Česko, 3) Ogersko in 4) v Talijansko, h katerimu je tudi Primorje prišteto. Vsako družtvo za-se obstoji; kar eno zloži, se med od toče poškodovane ravno tega družtva razdeli.

V létu 1846 je bila ta naprava tudi po Novicah v dokladi 17. lista oznanjena in priporočena; dano je bilo na vedenje, de gosp. J. Karinger, kupec v Ljubljani, so v teh rečeh velki opravnik za celo krajnsko deželo; imenovanih je bilo še družih 16 manjih opravnikov okoli po Krajnskim, de bi se te reči lože speljevale. Začetik vsake, tudi nar gorši reči je težik in počasin; nagovrjen k temu od ediniga kmetovavca, ki je bil lani tukaj svoj sad zavaroval, in še clo zvoljen opravnik v Ipavskim kantonu, sim bil vender to sam v nemar pustil. Zavarovaniga poljskiga in nograškiga sadú je bilo lani v našim nemško-slovanskim družtvu sa 437,889 gold. 25 kraje. — Zložili so bili v ta namen, po razločku krajev in vrednosti sadú 6791 gold. 50 kraje. Vse po prisežnih možéh cenjene točne škode so znesle 6861 gold. 47 kraje. Opravniki po deželah dobé za svojo skerb in prizadevanje 5 od 100 od prejetih in naprej poslanih denarjev; vsi so dobili 339 gold. 36 kraje.; cenitevskim možem so pa plačali 290 gold. 25 kraje.; razdelili so po tem takim med od toče pobite 6161 gold. 49 kraje. in slednji je dobil za vsacih 100 gold. točne škode malo de ne 90 gold. vsim skupej so pa ostali še dolžni 699 gold. 58 kraje.

Potem, ko sim za lani takó natisnjeno rajtingo vsiéh deležnikov, razločenih po deželah, kresijah, vaséh, z imeni in priimki, s štilkami njih zavarovaniga sadú,